

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Continens Librum Quartum & Quintum Decretalium

**Axel, Johannes Honorius van
Coloniae Agrippinae, 1656**

Titulus XVI. De adulteriis & stupro.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61572)

duelli, tam in iure quam facto dant, aut id suadent, nec non spectatores excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo tenentur nõ obstante privilegio seu consuetudine etiam immemorabili, *c. detestabili* *5. lio sess. 25.* quas pœnas ¶ Clemens Papa octavus in sua constitutione edita 16. Cal. Septembris 1592. Pontificatus anno primo adpugnantes in duello etiam privatim nec non admittentes scribentes aut divulgantes chartulas provocatorias aut scripta, quæ dicuntur manifesta, vel etiam verbo denunciantes, eorumque fautores & complices extendit, quia monomachia non est vera probatio & per eam tentatur Deus. *c. monomachiam 2. quæst. 5.*

Titulus XV.

De Sagittariis.

SUMMARIÆ.

1. SAGITTARII & Balistarii quando sunt excommunicandi.

1 SAGITTARII & Balistarii sunt excommunicandi, (hanc artem exercent contra Catholicos aut Christianos in bello injusto, nam data iustitia belli licitum est pugnare quibuscunque armis & decipere inimicum parando infidias. *c. unico hoc tit. & ibi gloss. & Can. c. Dominus 23. qu. 2. & c. ut pridem 23. quæst. 8.*

Titulus XVI.

De adulteriis & stupro.

SUMMARIÆ.

1 COITVS omnis præter uxorem est damnatus & punibilis quoad pœnam spiritualem.

2 Coitus dicitur damnatus lege civili ubi aliqua pœna temporalis imponitur per aliquam constitutionem, vel quando imponitur pœna extraordinaria.

3 ADULTERII accusatio & castigatio est mixti fori.

4 CONCUBINATVS est crimen mere Ecclesiasticum.

5 ADULTERII pœna canonica sunt varia, prima excommunicatio & amissio debiti conjugalis.

6 Secunda separatio thori & mutua servitutis.

7 Tertia amissio dotis donationis propter nuptias ac lucri ex statuto, vel pacto debiti quando matrimonium separatur iudicio Ecclesie.

8 Vxor putativa, an amittit dotem propter adulterium.

9 Quarto potest Episcopus ex mero officio adulterum & adulteram laicos excommunicare.

10 Quinto maritus non debet adultera subministrare necessaria.

11 Sexto ex decretis Concilii Tridentini concubinari, tam soluti quam uxorati si ab ordinario ter admoniti concubinas à se non seiunxerint excommunicantur, & si per annum in concubinato censuris neglectis permanserint contra eos ab ordinario pro qualitate criminis proceditur.

12 Septimo detrusio in monasterium.

13 Octavo ex rigore inducit impedimentum impediens matrimonium.

14 Nono Calvatio.

15 CONIVX conjugem de adulterio impetere non potest, quando ipse adulterium commississe convincitur, quando agetur civiliter.

16 Secus si ageretur ad pœnam legalem.

17 SACERDOS ex confessione mulieris maritata asserentis se cum eo commississe adulterium non potest puniri.

18 STUPRANS virginem si laicus est, tenetur

eam ducere in uxorem sine dote, & eam sibi constituere certam dotem, quod si non vult illam ducere, debet tanto plus dare propter deflorationem.

19 Si clericus est debet eam dotare, castigatur & deponitur.

20 Est mixti fori.

21 INCONTINENTIS contra naturam pœna, est crimen mixti fori.

IN decalogo post prohibitum homicidium statim prohibetur mœchia sive omnino coitus illicitus, c. nemo c. meretrices 3 2. quæst. 4. Idem compilator subiicit titulum de adulteriis & stupro, nam jure Divino & ¹ Canonico omnes † coitus præter uxorium est damnatus & punibilis quoad pœnam spirituales, c. concubina 32. quæst. 2. c. nemo c. dicat 32. quæst. 2. clem. ad nostrum vers. 7. in verb. non est & Can. de heret. non quantum ad temporalem, alias nati ex concubina per subsequens matrimonium non legitimerentur, Bart. in l. in concubinato post gloss. pen. num. 2. 3. & 4. & seqq. ff. de concub. Ang. in §. novissimè in fin. Instit. de 5. orfic. nec matri succederent, §. novissimè Instit. de S. Orfic. aut patri in duabus unciis: Pan. in c. tanta num. 12. qui filij sint legit. Rip. in l. si unquam num. 78. C. de revoc. donat. Host. in c. lator. nu. 1. & plurib. seqq. qui fil. sint. legit. Butr. num. 9. Prepos. num. 10. & seqq. & Io. And. & Can. latè Rota in discursu post decis. 911. à num. 18. usque ad fin. par. 1. divers. tunc dicitur coitus ² † damnatus aliqua lege civili, ubi aliqua pœna temporalis imponitur per aliquam constitutionem juris civilis, ut patet, quando pro tali coitu habet locum pœna adulterii vel incestus, vel stupri, §. Item lex Julia. Instit. de publ. jud. §. fin. vers. ult. siquidem auth. quibus mod. nat. eff. sui gloss. in §. novissimè in vers. admitti & ibi DD. Inst. de sen. Orfic. vel

quando imponitur pœna extraordinaria, ut ei qui retinet plures concubinas, §. fin. vers. si verò effusa authen. quib. mod. nat. eff. sui §. neque illo vers. præsens autem lex & vers. si autem confusa Authen. de triente & semiss. & ei qui habens uxorem accipit concubinam in domo, d. §. neque illa §. sicut enim qui Authen. de triente & semiss. §. fin. vers. sicut enim & ibi gloss. in verb. intestat. Authen. quib. mod. nat. eff. sui §. novissimè & ibi Ang. num. 8. & DD. commun. Instit. de sen. Orfic. stuprum cum vidua plebeja, mulieribus vilis conditionis, impudica licet non publica, & ea quæ stat in concubinato reprobato jure civili non est punibile, l. quæ adulterium C. de adult. l. palam ff. de rit. nupt. l. si uxor in priv. vers. sed & in ea & ibi Bart. nor. in fine princ. de adult. Angel. num. 2. & DD. commun. Clar. in §. stuprum sub num. 4. latè Rot. decis. 808. à num. 5. usque ad fin. par. 1. divers. adulterium quoque commissum cum ea quæ potantibus ministerium præbuit, d. l. quæ adulterium in fine C. de adult. aut cum meretrice nupta non est punibile, Bart. in l. adulterium cont. gloss. ibidem. Accusatio † & castigatio adulterii est mixti fori juxta qualitatem pœnæ ad quam concluditur in libello, c. intelleximus & ibi Pan. num. 1. hoc tit. cont. Io. And. in c. fin. de for. comp. in d. c. 1. de offic. ord. c. grave est sess. 24. de refor. Pan. in c. cum sit generale num. 23. de for. compet. Roman. sing. 674. Iul. Clar. præct. crimin. lib. 5. §. fin. quæst. 37. nu. 3. & si incidat quæstio de matrimonio, quia nisi sit nupta, non est adulterium, iste articulus five sit quæstio facti five juris, est remittendus ad Iudicium Ecclesiæ, Bald. in l. 3. num. 5. C. de Iud. & ibi DD. concubinitus est crimen merè † Ecclesiasticum. Pan. in d. c. cum sit generale num. 35. de for. com. Iul. Clar. lib. 5. præct. crim. §. fin. quæst. 27. num. 4.

Pœna

5 Pœna canonica adulterii † sunt varia, Prima est excommunicatio, c. 2. c. *intelle-xim. hoc tit.* Item amissio debiti conjugalis, quod adulter ab innocente exigere non potest, gloss. mag. 1. in c. 1. 32. *quast. 1. c. in conjugio & ibi gloss. & c. si quis uxorem 1. & 2. eadem caus. 32. quast. 1. c. si vir & ibi gloss. in ver. reuserit & c. tua & ibi gloss. mag. & Can. hoc tit. summa Angel. in verb. debitum conjugale num. 7. ubi limitat octo modis & num. 8. & innocens potest ei negare propria auctoritate, c. fin. & ibi Pan. num. 6. & seqq. hoc tit. Butr. in c. porro numer. 12. de divor. Nau. in c. divor. Nau. in c. divor. tium de pœnit. dist. 1. & si reddiderit non potest ulterius de præterito adulterio opponere propter præsumptam reconciliationem Pan. in c. fin. nu. 7. & seqq. hoc tit. Secunda separatio † thori & mutua servitutis, dictum est supra tit. quæ matrim. accus. & cont. illud, & tit. de divor. in princ. Tertia amissio dotis † etiam si pater eam pro filia dedit, nec eam reddi soluto matrimonio sibi incontinenti pacto vel stipulatione prospexerit, l. si dotem & ibi gloss. fin. & DD. C. de jur. dot. Butr. in c. plerumque in fine de donat. inter vir. & uxor. donationis propter nuptias, ac lucri ex statuto vel pacto debiti, sed non bonorum paraphernalium aut receptitiorum.. c. plerumque de donat. & dot. post divor. & Panorm. quando matrimonium separatur iudicio Ecclesiæ, si separatur à iudice sæculari non habet locum præfata pœna amissionis, nam Iudex sæcularis non est in hoc competens quando agitur civiliter: Pan. in d. c. plerumque num. 2. c. tua & ibi not. de procur. uxor*

8 putativa † propter adulterium amittit dotem quando præcessit sententia super separatione thori, c. de plerumque & ibi gl. fin. de donat. & dote post l. si uxor ff. de adult. secus si præcessit sententia super separatione matri-

monii ex causa consanguinitatis, & in repetitione dotis objicitur adulterium, Rot. divers. decis. 605. & decis. 606. par. 1. Anchar. in plerumque num. 7. de donat. inter vir. & uxor. & ibi Butr. num. 11. & Can. Hæres mariti non potest objicere adulterium ad effectum impediendi restitutionem dotis, l. rei iudicata §. heredi in fine ff. solut. matrim. & ibi Bart. & DD. Bald. in l. fin. C. de adult. qui distinguit, an maritus sciverit vel ignoraverit de adulterio, maritus contra hæres defunctæ uxoris potest objicere, l. fin. C. de adult. Pan. in c. plerumque sub num. 7. & ibi Can. de donat. & dote post divor. In his duabus pœnis secunda & tertia est accusatio mixta, id est, civilis criminaliter intentata, in qua potest intervenire procurator, c. tua & ibi Imol. & DD. de procurat. competens solis conjugibus, c. quemadmodum §. alioquin de iure vir. c. per venerabilem §. praterea rex ipse qui filij sint legit. & ibi Can. c. tua §. si vero de procurat. & in qua oportet accusantem se inscribere, ut designet in scriptis nomen locum & tempus & omnia quæ comprehenduntur in lege civili, ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare, d. c. tua §. alioquin. de procurat. & servare debet præfinita tempora accusationi criminali, quibus de cursis non auditur, gloss. fin. & Host. in d. c. tua num. 6. de procur. Bald. in l. abolitionem C. hoc tit. Quarta est quia potest Episcopus ex † mero officio adulterum & adulteram laicos excommunicare, à qua adultera petens absolutionem debet prius abjurare adulterium, id est, cum juramento renunciare promittendo de non redeundo amplius ad eundem, c. intelleximus & ibi Pan. num. 1. & 2. hoc tit. Quinta matitus † non debet ad 10 ulteræ subministrare necessaria, Pan. in c. si vir. sub num. 2. hoc tit. si vir sciens uxorem suam deliquisse quæ non egerit prænitentiam.

tiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reusest & ipsius peccati particeps, d. c. si vir. hoc tit. c. in conjugio & c. si quis uxorem 2. & 3. quest. 1. c. apud misericordem §. crimen 32. quest. 2. Quod si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad maritum reverti, potest maritus ei, etiam si sapius deliquerit, & se correxerit, parcere, c. quod autem & cc. seqq. 32. quest. 1. & remittere uxori adulterium quoad pœnam fori contentiosi, pœnam fori pœnitentialis non potest remittere, Imol. in c. quemadmodum num. 8. de iurejurando. sed Ecclesia pro sapius peccante non intercedit, gloss. fin. in d. c. si vir. quia indignum est eis ab Ecclesia subveniri per quas constat in Ecclesia scandalum generari. c. 2. ne clerici vel monachi c. fin. de immunit. Eccles. Sexta ex decretis Concilii Tridentini Concubinarii, † tam soluti quam uxorati cujuscunque status, si postquam ab ordinario etiam ex officio ter ea de readmoniti fuerint, concubinas à se non se iunxerint, excommunicatione sunt feriendi, à qua non absolvuntur, donec re ipsa admonitioni factæ paruerint; quod si per annum in concubinato censuris neglectis permanerint contra eos ab ordinario pro qualitate criminis proceditur, mulieres siue conjugatæ siue solutæ, qua cum adulteriis seu Concubinariis publicè vivunt, si ter monitæ non paruerint ab ordinario etiam ex officio graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum vel diœcesim si ordinariis videbitur ejiciuntur, aliis pœnis contra adulteros & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus, c. grave sess. 24. de refor. matrim. c. de benedicto 32. quest. 9. Navarr. cons. 8. de offic. ord. Septima est detrusio in † monasterium ad agendam pœnitentiam in quo tonsa sumit habitum, sed non emittit professionem, c. gaudemus

& ibi post gloss. fin. Can. de convers. conjug. Auth. sed hodie C. hoc tit. & ibi gloss. in verb. habit. Bald. & DD. eadem à viro quæ ab uxore debetur castimonia, c. nemo 32. quest. 4. & eisdem rationibus vir ad pœnitentiam redigitur, si uxor non velit ei reconciliari, c. placuit 32. quest. 7. c. si quis uxorem 1. vers. similiter 32. quest. 1. graviolem, quia gravius uxore adultera delinquit, c. indignatur & c. seq. 32. quest. 6. Octava est quia ex † rigo- 13 re inducit impedimentum impediens matrimonium contrahendum, c. hi verò in fine 32. quest. 7. c. si quis veniente & ibi gloss. in verb. regula 31. quest. 1. Nona est calvatio, † id est abscissio capillorum & vestium 14 ante & retro in ignominiam & decisionem, c. de benedicto & ibi gloss. in verb. & calvatos 32. quest. 1. Conjux conjugem † de 15 adulterio non potest impetere, quando ipse adulterum commisisse convincitur, quia paria delicta mutua compensatione tolluntur, quando agitur civiliter & ad privatam utilitatem, puta ad separationem thori, amissionem dotis, gloss. in summa, ubi notat 7. casu in quibus maritus repellitur ab accusatione adulterij & c. 1. 32. quest. 6. c. pen. & fin. hoc tit. & ibi Can. c. significasti de divor. est autem exceptio adulterii peremptoria litis finitæ, quæ ante litem contestatam potest opponi ad impediendum litis ingressum, tu ipse es adulteratus, ergo non es audiendus, vel etiam post litem contestatam in vim peremptoriæ: Pan. in c. fin. num. 9. & ibi Can. hoc tit. secus si ageretur † ad pœnam legalem 16 imponendam, quia tunc non repellitur exceptione lenocinii vel adulterii accusator, sed cujuslibet delictum pœna condigna est puniendum l. 2. §. si publico ff. hoc tit. Pan. c. intelleximus n. 5. & 9. h. t. & ibi Can.

Sacerdos ex confessione † mulieris maritalitæ asserentis se cum eo commisisse ad-
ulter-

ulterium non potest puniri, quia nihil probat ex eo quod est mulier. *c. forus de verb. signif. sola, c. licet de testib. & particeps criminis, c. 1. de confess. c. veniens de testib.* verum sacerdoti si est infamatus alias quam ex confessione sola mulieris participis, quæ non est sufficiens ad causandam infamiam, *c. 1. inquisitionis § fin. in fine de accus. gloss. penult. in c. significasti, hoc tit. & ibi DD.* indicitur purgatio, quam si præstiterit absolvitur, deficiens verò in ea suspenditur ab officio, *c. significasti h. t.*

- 18 Stuprans virginem † siue eam seduxerit siue eadem sponte acquieverit, *c. 1. & ibi Pan. num. 2. hoc tit.* nam semper virgo præsumitur & transfertur onus probandi in stuprantem, *Pan. in c. 1. num. 5. hoc tit. & præsumitur seducta insidiis, l. unic. C. de rapt. virg. gl. fin. in fine c. scienti de reg. jur.* si laicus est tenetur eam ducere in uxorem sine dote, ex propriis bonis alere, ac etiam sibi constituere certam dotem juxta facultatem suam, & dignitatem stupratæ, ut soluto matrimonio aliquo casu dos illa sic constituta redeat ad mulierem, aut lucrificiat eam propter delictum viri, *c. 1. hoc tit.* quod si non vult eam ducere, debet tanto plus dare, quantum oporteat dare propter deflorationem, cum virginitas sit secunda dos, præterea corporaliter castigatur, à communionem Sacramentorum repellitur, & in monasterium detruditur, à quo non recedit sine licentia, *c. 2. & ibi Pan. num. 2. hoc tit.* quas pœnas evitat si ducat à se stupratam, cum matrimonia sunt libera à pœnis conventualibus, *c. Gemma de respons. non legalibus, quibus causative quis compellitur ad contrahendum matrimonium, c. 1. & ibi*
- 19 Anchar. num. 4. & 5. hoc tit. si clericus † est, tenetur eam dotare, & quia non potest eam ducere sustigatur, & deponitur, *Pan. in c.*

2. num. 4. hoc tit. c. presbyter & c. seq. si qui sunt 81. distinct. Pan. in c. at si clerici sub num. 35. de jud. Iul. Clar. lib. 5. sententia § stuprum num. 3. dicens esse communem licet Diac. in pract. crimin. aliter sentiat, plures citans Butr. in c. si autem num. 3. de cohabit. cleric. & mulier. est mixti † fori, c. 2. hoc tit.

Incontinens contra naturam, † si clericus ²⁰ est etiam occultus, atque etiam peracta pœnitentia suspensus est ab ordinis executione, & interim celebrans fit irregularis, *Apost. ad pract. Can. Dias cap. 86. vers. illud tamen plures citans. ac deponitur, & in monasterium detruditur, si laicus excommunicatur, & à cætu fidelium penitus fit alienus, c. clerici de excess. prælat. est mixti fori, Pan. in d. c. clerici Iul. Clar. pract. crim. lib. 5. §. fin. quæst. 37. num. 3.* Hodie ex constitutione Pii Quinti edita tertio, Calend. Septembris 1568. Pontificatus anno tertio quicumque presbyteri & alii clerici sæculares & regulares tam dirum nefas exercentes omni privilegio clericali, omnique beneficio, dignitate & officio Ecclesiastico, auctoritate dicti canonis privantur, ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradati potestati statim sæculari tradantur, qui de illis illud idem capiat supplicium, quod in laicos hoc in exitio devolutos legitimis reperitur sanctionibus constitutum, *Quarant. in summa bullar. in verb. sodomia & ibi add. limitat quinque mod. l. cum vir nubit C. de adult. & ibi DD. Garc. de benef. par. 21. c. 10. §. 2. à num. 191. usque ad fin. nam & laicus sodomita ipso jure perdit dominium bonorum suorum, Iul. Clar. lib. 5. sent. §. sodomia per c. cum secundum & ibi gloss. in verb. natura, contrarias de heret. in 6. & testari non potest, Bart. in auth. ut non usur. cont. nat. num. 7.*

Franc. Marc. quæst. 687.

par. 2. n. 5.

Titulus